

Oponentský posudek na bakalářskou práci

Identita a sebeidentifikace druhé generace Číňanů žijících na území České republiky

Autorka: Anna Matějovská
Vedoucí práce: Mirjam Moravcová

Oponent: Veronika Teryngerová

Studentka předložila bakalářskou práci zabývající se identitou druhé generace Číňanů žijící v ČR a faktory, které ovlivňují to, nakolik se cítí být ještě Číňany a nakolik již Čechy. Svou práci rozdělila autorka do dvou částí, teoretické a empirické. Část empirickou tvoří kvalitativní výzkum provedený na vzorku 8 dětí čínských imigrantů žijících v ČR ve věkovém rozmezí od 15 do 22 let. Podmínkou pro přijetí respondentů do výzkumu bylo absolvování základního vzdělání v ČR.

V teoretické části najdeme vedle přehledu použité literatury definice klíčových pojmů, se kterými studentka pracovala, přehled migračních teorií, dále zde najdeme informace o dosavadním výzkumu v této oblasti, a v neposlední řadě stručnou charakteristiku Číňanů. V empirické části najdeme metodiku výzkumu, jeho cíle a přehled poznatků získaných polostrukturovanými rozhovory s respondenty. Následuje závěr, kde studentka shrnuje, k čemu prostřednictvím svého výzkumu došla.

Za obrovský klad předložené práce považuji to, jak obratně a citlivě autorka práce využila své jazykové vybavenosti, zkušeností z dlouhodobějšího pobytu v Číně a celkově nesporných komunikačních dovedností. Díky tomu se jí podařilo získat si důvěru respondentů a vytvořit přátelskou atmosféru, ve které byli velmi sdílní, takže se jí pro výzkum podařilo získat úctyhodný objem informací.

Z velmi pozitivní odezvy na její výzkum (respondenti byli hotovi do dalších případných výzkumů zapojit dokonce vlastní rodiče) můžeme také usuzovat, že svou prací s respondenty zároveň připravila půdu pro další badatele zabývající se danou problematikou, řekněme jakýsi „bezbariérový přístup“, což je také velmi záslužné.

Za klad považuji také to, že se studentce podařilo nejen aktualizovat některé poznatky o čínské menšině žijící v ČR (např. v oblasti jejich jazykové kompetence, s. 70), ale i definovat „šedé“ a prozatím neprobádané zóny, např. téma finanční výpomoci v rámci rodiny, jakožto potenciální oblasti dalšího výzkumu (jak první tak druhé generace Číňanů žijících na území ČR).

Pozitivně hodnotím i postřehy nad rámec výzkumu, např. to, jak respondenti bezděky hodnotili svou dovednost psát čínské znaky. Z výzkumu jasně vyplynulo, že respondentům na udržení znalosti čínštiny ve všech jejích aspektech velmi záleží, přičemž čínské písmo je navýsost distinktivním rysem čínské kultury, a bylo tedy velmi prozíravé na tuto spontánně vzniklou reakci v práci upozornit.

Předložená práce má však i své nedostatky. V kapitole Charakteristika Číňanů, kde najdeme rovněž stručnou charakteristiku hlavních čínských „náboženských doktrín“, je u konfucianismu poznámka, že je spíše myšlenkovým směrem než náboženstvím (s. 34), což se ale v určitém slova smyslu dá říci i o buddhismu a taoismu, všechny tři směry ve své podstatě mají formu religiozní i filosofickou, takže napříště bude dobré vyvarovat se takových zjednodušujících tvrzení.

Větu „Na čínském území docházelo v průběhu historie ke střetům i soužití s jinými národy (Mongolové, Mandžuoové), vývoj však probíhal v klidu a bez vnějších vlivů“ (s. 35) považuji za nesmírně zavádějící a pomýlený výrok. Už sama představa, jak střety s těmito divokými nájezdníky probíhají v klidu, se přičí zdravému rozumu. A pokud jde o nepřítomnost vnějších vlivů, co takové Opiové války, co sino-japonská válka v 19. století, ještě stále za vlády Mandžů? Je jasné, že ani náboženství ani historie nejsou v této práci předmětem zkoumání, ale pokud již zmíněné přehledové kapitoly v práci jsou, měly by být prosty takových omylů.

Zvláštní opatrnost by zasloužilo i tvrzení, v závěru, že Číňané 2. generace v ČR „mají zvládnuty obě kultury [českou i čínskou], kterým rozumějí“ (s. 112). Z rozhovorů jasně vyplynulo, že jsou sotva schopni rámcově definovat svou vlastní kulturu, takže bych ohledně tohoto shrnutí byla obezřetnější. Se stejnou obezřetností bych přistupovala k tvrzení o „udržování konfuciánských ctností v chinatownech“ (s. 36) – je třeba mít na paměti, že chinatowny bývají i centry kriminality.

Formální výtky mám k formulačním neobratnostem a četným anglicistním vazbám, práce by jistě zasloužila finální jazykovou redakci. Pokud jde o přiloženou transkripční tabulku a příklon k pinyin, tedy k mezinárodní transkripci, je to sice v pořádku, ale u tabulky měl být rozhodně návod na čtení pinyin, protože se jedná o mezinárodní transkripci, již mluví každého státu musí umět vyslovit. Bez vodítka se český čtenář jen stěží domyslí, že „r“ je v pinyin foném, který se vyslovuje směsicí „r“ a „ž“ apod. Dále je třeba opravit znak pro „zahraniční Číňany“: v práci je uveden znak pro „květinu“ 花, nikoli znak pro „čínský“ 华 (s. 36). A pokud jde o úvod práce, mohl být o něco věcnější.

Některé informace bych v práci ještě rozvedla (např. rozdíly mezi Číňany z jihu a severu Číny, s. 35). U výzkumů tohoto typu by bylo dále zajímavé tázat se i na reflexi zakořeněných vlastností nebo pojetí „tváře“ (s. 34) nebo na vzájemnou pomoc či naopak lhostejnost k cizímu člověku v nouzi (s. 33). Zajímavé by bylo zeptat se respondentky Dany, která „ukončila studium na VŠ po prvním ročníku, protože ji nebavilo“, co na to říkali její rodiče, a sledovat, zda i v této pro Číňany citlivé oblasti přístupu ke vzdělání došlo k významným posunům. U respondentky Aleny by bylo zase dobré vědět, proč přes kladné hodnocení Číny vypovídala, že „Čína pro život není ideálním místem“ (s. 102). Podobné zhodnocení Číny se vlastně objevovalo i u dalších respondentů.

A nakonec, pokud jde o zmíněný čínský zvyk nechat na prarodičích výchovu potomka v útlém dětství s odůvodněním ryze ekonomickými důvody: Na základě rozhovorů při mé několikalete tlumočnické praxi k tomu mohu dodat tolik, že důvody k tak zásadnímu rozhodnutí bývají daleko komplexnější. Do budoucna by bylo rozhodně zajímavé v rámci výzkumů první generace Číňanů v ČR, zvláště u finančně zajištěné vrstvy, prozkoumat další důvody, které vedou k „odložení dětí k prarodičům.“ Jak autorka výzkumu správně podotkla, k podobné praxi dochází i v rámci Číny, a to i na velké vzdálenosti, a finanční důvody bývají dle mých dosavadních znalostí často jen záminkou.

Práce Anny Matějovské je v každém případě nesmírně přínosná, domnívám se, že Anna plně využila potenciál svého výzkumu a realizovala cíle, které si stanovila.

Práci doporučuji k obhajobě a navrhuji přes výše zmíněné nedostatky mnohonásobně vyvážené přínosem práce hodnocení výborně.